

מצנע בעיני עינינו

אם יש להצטער על פרישתו של אלוף פיקוד-מרכז עמרם מצנע מתפקידו, הסיבה בעיני יכלה להיות רק אחת: **שהוא עשה זאת שנתיים מאוחר מדי.** מלבתחילה לא ראוי היה להתמנות לתפקיד זה.

כבר התרגלנו לתהליך הטיבועי שאלופי צה"ל, עם פרישתם, פונים לחיים הפוליטיים, כדי לגלות לתדהמתם שרובם נכשלים שם, אף אם נחשבו לקצינים מוצלחים, מצנע, לעומת זאת, עוסק בפוליטיקה בהיותו לובש מדים. זוהי תופעה חדשה יחסית שבה עוסקים כמה וכמה קצינים בכירים. למזלנו — מעטים. הם מנסים למצוא חן בעיני הכלל, לכן, בסופו של דבר, הם מאבדים את עולמם — ואת המדינה.

אם היה להם אי-פעם חוטי-שדרה מיקצועי-צבאי, הוא נטחן עד רק — בריקור-חבל וירטואוזי, הראוי לליצ'דקורסק ולא לאלוף צה"ל.

לצד נכיר לשעבר, ששרת תחת מצנע, כשזה כיהן כמפקד בית-הספר לפיקוד ומטה, סיפר לי בשעתו כיצד מצנע עשה פוליטיקה בין כתלי המוסד, המיועד להכשיר את קאדר המפקדים הבכירים של צה"ל. מצנע, אמר לי אותו קצין בכיר ולוחם, עורר כמו סיו ביקורת נגד הדרג המדינית על מילחמת-הלבנון, באילו היה בסניף של המיפלגה. ואחר-כך, כשישאל הקצין את מצנע מה יש לעשות כדי לעלות בצדיל בדרגה, השיב לו מצנע, שהיה עדיין תת-אלוף: „צריך לבחור בסוס הנכון“...

באותו זמן היה מצנע כרוך אחרי מה שנראה לו הסוס הנכון — האלוף אביגדור (יאנוש) בדגל. יאנוש היה אחד מאלה שייצרו את עצמם לכהונת הרמטכ"ל. המירוץ במסלול הזה נראה למצנע מכביטי.

אלא שביתניים ארעו כמה דברים שהזכירנו כי מצנע הוא פרש מיומן, המסוגל להחליף סוס מת בחינה בקפיצה מהירה.

כראש-מטה של יאנוש במילחמת-הלבנון הפך מצנע לשר-תפו לאחר המחללים המונומנטליים במילחמה: הקרב הכושל בסולטאן-יעקב, כאשר תחת פיקודו המאוחד היו מאות טנקים. היתה זאת סיבה נוספת מרוע איבר יאנוש, קצרה-הרוח והשלפן את סיכויי להפוך לרמטכ"ל.

יאנוש עזב את המירוץ — אבל לא הפרש. מצנע מצא לו מיד את המועמם בעל הסיכויים הגב — דן שומרון, או יריבו ננפש של יאנוש. מצנע עבר להגה המטה הכללי, ושומרון נלחם על הקאריירה שלו מול הרמטכ"ל משה לוי. מצנע רכב על שומרון, מאז הם הפכו לתאומים סיאמיים, עד עצם היום הזה. כי כישלונם הצבאי-היסטורי מול הטרור הפלסטיני שיווה ובשומרון רק חיזק ביניהם את הדבק. התמוג הרוכב עם טוטה עד שהתגלה השבוע בטלויזיה, במרבה הגיחוך בהרי שווייץ.

תשאלו, וסגד, מה רע בקאריירה, באמביציה ובמירוץ על גבי הכיסים ומתאימים? הרי כך היה צה"ל מאז ומתמיד, לא כל שכן בפוליטיקה. ובכן — כך בריוק נראים החיים הפוליטיים שלנו: אנשים, אף כמה מהנראים כחסנים ביותר, מוכרים את עקרונותיהם תמורת נזיד-ערשם רגעי.

אבל ברנע שבו אלוף, העוסק בענייני חיים ומזות, הוסך לפרש, רק כדי לזכות באופן אישי בגביע — הוא הופך לפרש בלי ראש.

וברנע שבו הוא בוחר לו גם סוס פוליטי — המירוץ הוא לא רק בלי ראש, אלא גם ללא ביוון. מצנע לעולם לא הכיחש את הצורה שבה חוזרים ואוהבים עיתונאים, ובמיוחד אנשי השמאל, לתאר את הביוגרפיה שלו. אלה מועלים על נס, כנראה כהוכחה לכישרונו של מצנע, כיצד יצא חוצץ נגד מילחמת-הלבנון ונגד שריהביטחון תוך כדי המילחמה.

מצנע לא דאג להשלים את החלק השני של ביוגרפיה משפצת זו.

ראשית — מעולם לא שמעו את מצנע יוצא נגד המילחמה בהודשים הארוכים לפניו, כאשר הוא עצמו ויאנוש מפקפו ששו לקרב ודאגו היטב למקום טוב באמצע בראש כוחה-השריון האדיר ביותר שניתן אי-פעם בידי מפקדה אחת.

שנית — מצנע אינו מספר שכאשר הוא כתב מיכתב נגד שריהביטחון אריאל שרון לראשי

הממשלה מנחם בגין, וזה תבע ממנו שיטול את המיכתב בחזרה — מיהר מצנע לעשות זאת.

שלישית — כאשר הכריז מצנע על שביתת-שבת בקיבוץ, ואמר שלא יחזור לפו"ם כמחאה — העביר לו שריהביטחון שרון הוראה, באמצעות הרמטכ"ל רפאל איתן; אם לא תחזור מייד לפו"ם — תשאר בבית, כאורח. ההודעה נמסרה בערב יום-הכיפורים, בספטמבר 1983, ושודרה כחודעת דובר צה"ל במהירות-החדשות האחרונה ערב החג. למחרת החג מיהר מצנע לתסום מחדש את כסאו בפו"ם.

כבר אז נבטו אסיכון זרעי „האלוף המתלבט“, האלוף המתייסר. כפי שחזינו בו בשנתיים האחרונות במילחמה הגורלית ביו"ש. מצנע לא היה מוכן להילחם על עקרונותיו, להתפטר ולשבת בבית, כפי שעשו זאת קצינים אחרים בצה"ל בעשורים הקודמים, כי הוא רצה לזכות בכל העולמות.

ואמנם קשרו לו כתרים על התנגדותו כביכול למילחמת-הלבנון ככלל, והודעויותו מהאירועים הטרגיים בצבחה ובי שאתילה. כי כל ההצחה המאוחרת של מצנע בלבנון באה על רקע זה — כאשר ההסתה הכללית הפוליטית והתיקשורתית

עמרם מצנע פרש בלי ראש

נגד ממשלת בגין הגיעה לשיאה. אראז אימץ השמאל את מצנע לליבו כאיש מוסר ומצפון אמיתי.

מצנע מעולם לא התכחש לתרמית מזויפת זאת. גם אם האמת היתה שכל „הודעויותו“ מלבנון נבעה ממניעים אחרים לגמרי, כפי שגילה לי זאת בשעתו גם דן שומרון עצמו. ראשית — הניסיון לחפות על המישגים הצבאיים שלו בסולטאן יעקב.

שנית — הוא ידע היטב שיאנוש אינו מועמדו של שרון לתפקיד הרמטכ"ל, לכן, מה יותר קל מלהטיל את האשמה על הדרג המדינית, ולפנות את מסלול-המירוץ?

אותה השיטה, שחורה על עצמה בהתמודדות עם האלימות הפלסטינית ביו"ש, נוסתה אסיכון כבר אז. הטלת הייב על פיתרון מדיני — לאור מחדל מיקצועי צבאי — פירושה, הטלת האחריות על הדרג המדינית, לצורך שיטוש האחריות של האלוף. אם בסולטאן-יעקב ואם ביו"ש.

אם כל כך הודעו מצנע, כפי שהאנו לתאר זאת מגניו מן השמאל, מצבחה ושאתילה — היכן הודעויותו, כאשר ביו"ש, תחת פיקודו, נהרגו גם נשים וילדים שבה פלסטינים בין מאות הקורבנות של האלימות הפלסטינית.

יותר מזה, אם נבחן את מצנע בראי של עצמו, לאור הדמות שדאג לצייר בראי תוך שימוש באם דוברים, הילפתו, וקציני יחסי-ציבור, נראה עד כמה הציור הזה מסולף.

אין לשכוח שאפילו ועדת-כהאן קבעה שאף חייל אחד, אף מפקד אחד, אף שר אחד בממשלת ישראל — לא שם מעור רבים באירועים הטראגיים בצבחה ובשאתילה — הם טבח נוצרים במוסלמים. לכל היותר נזקקה ועדת-כהאן לפאטנט העולמי שלה, בהאשימה בכירים בצה"ל ובממשלה באחריות עקיפה.

באן, ביו"ש, ב-18 חודשי הכישלון הצבאי-מיקצועי של מצנע נהרגו מאות פלסטינים בי-

אחריות ישראל שלו, של הרמטכ"ל, של שריהביטחון, של שריהמשיפטים, של הממשלה כולה. אין צורך, לשם קביעה זו, בשום ועדת-חקירה. אם קנהה-מידה המוסרי של מצנע ותומכיו לצורך הרמות המצויירת בראי, היא של יטורי צבחה ושאתילה — הרי לאור אחריותו הישירה ביו"ש הוא חייב היה להתפטר כמחאה, כיום שבו נהרג הילד הפלסטיני הראשון, כתוצאה מפקודותיו — מקליע אמת, מפלסטיק או מחציצת.

אלא שלא פרש כמצנע ישים לב לקטנות כאלה. כפולי-טיקאי במדים הוא ניסה להיות מין שופט-קו. מין פרשן צבאי. פעם המתנחלים עושים „מעשה נבלה“ ופעם הפלסטינים הם המנוולים. חצי רגל ב.ימין“ ורגל וחצי ב.שמאל“. צריך היה להמציא את מצנע, אלמלא היה קיים, התפעל ממנו ח"כ דרי צוקרי. ואילו אמנון רנקנר מיהר לבסוף בשאט-מנף ללגלג על התייסרותו של מצנע.

התייסרותו, חיבוטי-רפס, התלבטויות, שייכים לפוליטיקאים. לממשלה, לכנסת. לסניפים. שם, בסופו של דבר, נקבעת המדיניות. אך הם דבר פסול מעיקרו אצל קצינים בשדה-הקרב, וכצבא ככלל.

שיח לוחמים הוא נכון לאחר הקרב. בשעת מילחמה העיי קרון היחיד שחייב להנחות את המפקד הוא הרבקות במשימה, כל זמן שהפקדות הן חוקיות בעליל במסגרת מדיניות של שילטון לגיטימי.

כי הרי ההתלבטות, במיוחד כשהיא מוצגת לראווה בכיכר השוק כסחורה העוברת לסוחר, מובילה בשורות הצבא לה-סנסנות הובילה, בין השאר, לכישלון מול האלימות הפלסטינית הגוברת, לשפיכת דם מיותר, לא רק של חיילים ואזרחים יהודים, אלא של מאות הרוגים ואלפי פצועים פלס-טינים. ההתלבטות — במקום המיקצוענות — גרמה להחלי-שות צה"ל, ובוודאי לתרמייתו המרתייעה.

זוהי תוצאה של תופעה אנטי-דמוקרטית ששמה מצנע. איש-צבא, שכעיניו מדיניות רישמית ופקודות חוקיות בעליל של הדרג המדינית אינן מחייבות אותו, כאשר הן אינן עולות בקנה אחד עם השקפותיו באותו הרגע. זוהי התגלמות הפולי-טיציה.

מצנע, באותו פורטרט עצמי שטרח לרשום בראי, דאג שיראו בו אלוף למופת, קרבי אמיתי, על כל המשתמע מכך. איש, כמובן, לא ניסה לקחת ממנו את ימי בחרותו כקציין שריון צעיר ולוחם.

אבל האם שמעתם בתולדות צה"ל שאלוף יוותר על יזרת המילחמה העיקרית הלאומית שי הוא מוספק עליה, לזכות לימודים בחו"ל, בעיצור מז של הקרב, בטרם הושגה ההכרעה? אני הורגלתי לראות אלופים הלחמים בשניהם לפקד על חזית, אפילו צדדית. זה ייעודם, כפי שקצועם. ראיתי כיצד מדרחום קצינים בשעת מילחמה. כולל החלפתו של האלוף שמואל גורודיש, לאחר כמה ימי מחדל במילחמת יום-הכיפורים, במפקד חזית אחר.

אבל עדיין לא ראיתי, עד מצנע, שאלוף, לא רק שאינו מודח אחרי 18 חודשי-כישלונו, אלא מבקש בעצמו „לפרוש“, „ללכת ללימודים“. הוא מוכיח לי את אל"מ אלי גבע, שפרש מתפקידו בשעת המילחמה במבואות ביירות, משום, כפי שסיפרו כמה שהיו שם, איבר את יציבותו, וחזיפה על כך באידיאלוגיה מוסרית, שהפכה אותו לגיבור לאומי אצל מחזאים, עיתונאים וכתבנים מסוג ידוע.

בעיני — הוא ומצנע מאותו הכפר. משהו מס' ריח באורורה הזו.

הפאראדוקס הוא, שהטוענים לנסיגה מכל השטחים למען הקמת מדינה פלסטינית-אשפית — חוזרים ומודיעים לציבור, שצה"ל הוא צבא כל-כך חזק ואדיר, ובמחשניו כלי-נשק כל-כך איומים ונוראים, מהשטח החדש, כורת את הענף של טיעונו. את הגזע הצה"לי, שעליו אנחנו יושבים, לא רק שלא יהיה מי שיכבוש מחדש" — אלא גם מי שיגן על ירושלים ותל-אביב.

כדי למנוע זאת נאמר למצנע ודומיו לא רק בשם ה„ימין“, אלא בעיקר בשם ה„שמאל“: שלום, ולא להתראות.